

16.744 SHOES

SUĐENJE SVJETSKOJ ORGANIZACIJI

JUNA

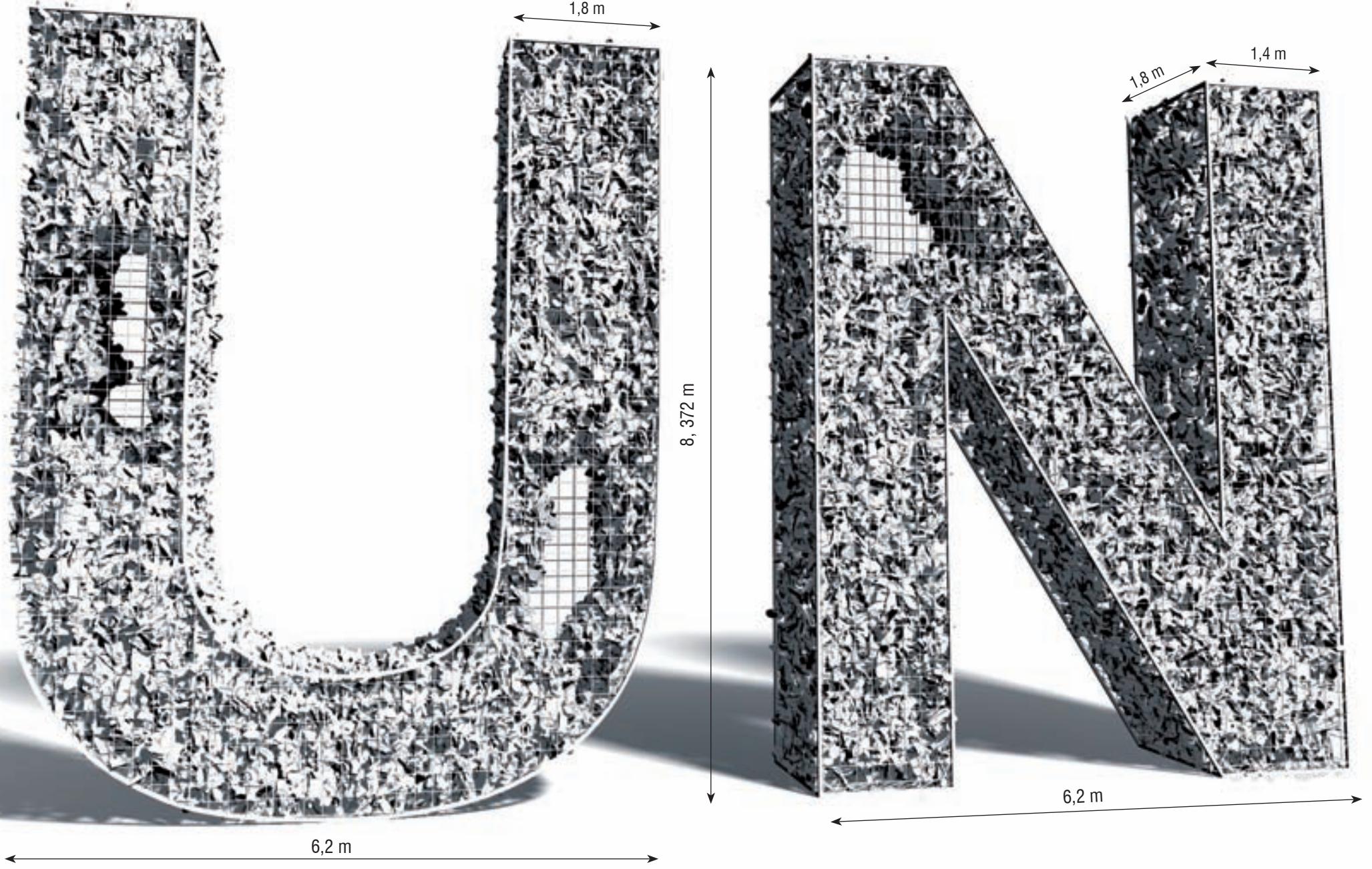

U oficijelnoj saradnji sa:

**SREBRENIČKE MAJKE
UDRUŽENJE MAJKI SREBRENICE I PODRINJA**

**ŽENE SREBRENICE
POKRET MAJKE ENKLAVA SREBRENICA I ŽEPA**

MEMORIJALNI CENTAR SREBRENICA - POTOČARI

16.744 SHOES

SUĐENJE SVJETSKOJ ORGANIZACIJI

Projekat Stub Srama

Center for Political Beauty, („Das Zentrum für Politische Schönheit“) pruža podršku Majkama Srebrenice u vidu realizacije projekta „Stub Srama“ („Säule der Schande“). Radi se o jednoj permanentnoj skulpturi koja bi vječno podsjećala na krivicu zapadnih političara i vojske za genocid u Srebrenici. – Prkos zaboravu „Noći srama“ Evrope (Bogdan Bogdanović).

„Stub Srama“ je metafora ogromne prevare Ujedinjenih Nacija u Bosni i Hercegovini kao i opomena svim osobama koje namjeravaju raditi u ovoj organizaciji. Plan projekta: konstrukcija dva gigantska svijetleća bijela slova u visini od preko 8 metara, sačinjena od 16.744 cipele (za 8.372 žrtve). Slova (jedno slovo „U“ i slovo „N“) su narušena sa tri monumentalne rupe od metaka fiksno popunjene autentičnom obućom pronađenom u masovnim grobnicama.

Mjesto izložbe odlučuju majke Srebrenice, kao i listu imena zapadnih političara i generala koji će biti posramljeni stubom. Inicijatori projekta su Center for Political Beauty i Društva za ugrožene narode, koji su 2009. godine u Njemačkoj organizirali jednu od najvećih komemorijalnih manifestacija o Srebrenici. Cilj projekta je animiranje diskusije na temu odgovornosti Ujedinjenih Nacija koja već 15 godina nedostaje u Zapadu.

www.stubsrama.ba
www.pillarofshame.eu

Plan projekta

2010

14. maj - 02. juli 2010:

Sakupljanje cipela (16.744 komada) u Bosni i Hercegovini. Inicijatori se obraćaju građanima Bosne i Hercegovine i ambasadama Zapadne Evrope da zajedno pakuju u obuću (staru i novu). Upakovani sadržaj nema granice: žalba o viznom režimu, priče iz rata, fotografije žrtava rata. Dakle, sve ono što bi Zapadna Evropa trebala da sazna. Obuća na taj način služi kao sredstvo komuniciranja.

05. juli 2010:

„UNO i genocid u Srebrenici: Okvirni podaci jednog prekršenog obećanja“, podijumska diskusija. Učesnici diskusije: General Manfred Eisele, Dr. Axel Hagedorn, Herfried Münkler, Marieluise Beck u. Huub Jaspers, Heinrich-Böll-Stiftung, Berlin

11. juli 2010:

„Izložba“ obuće ispred Brandenburške kapije, Berlin.

Septembar 2010:

„Izložba“ obuće ispred ICTY, Hag.

Dezember 2010:

Društvo za ugrožene narode Bosne i Hercegovine (Fadila Memišević, Belma Zulčić) osniva gremijum kome predsjedaju Majke Srebrenice.

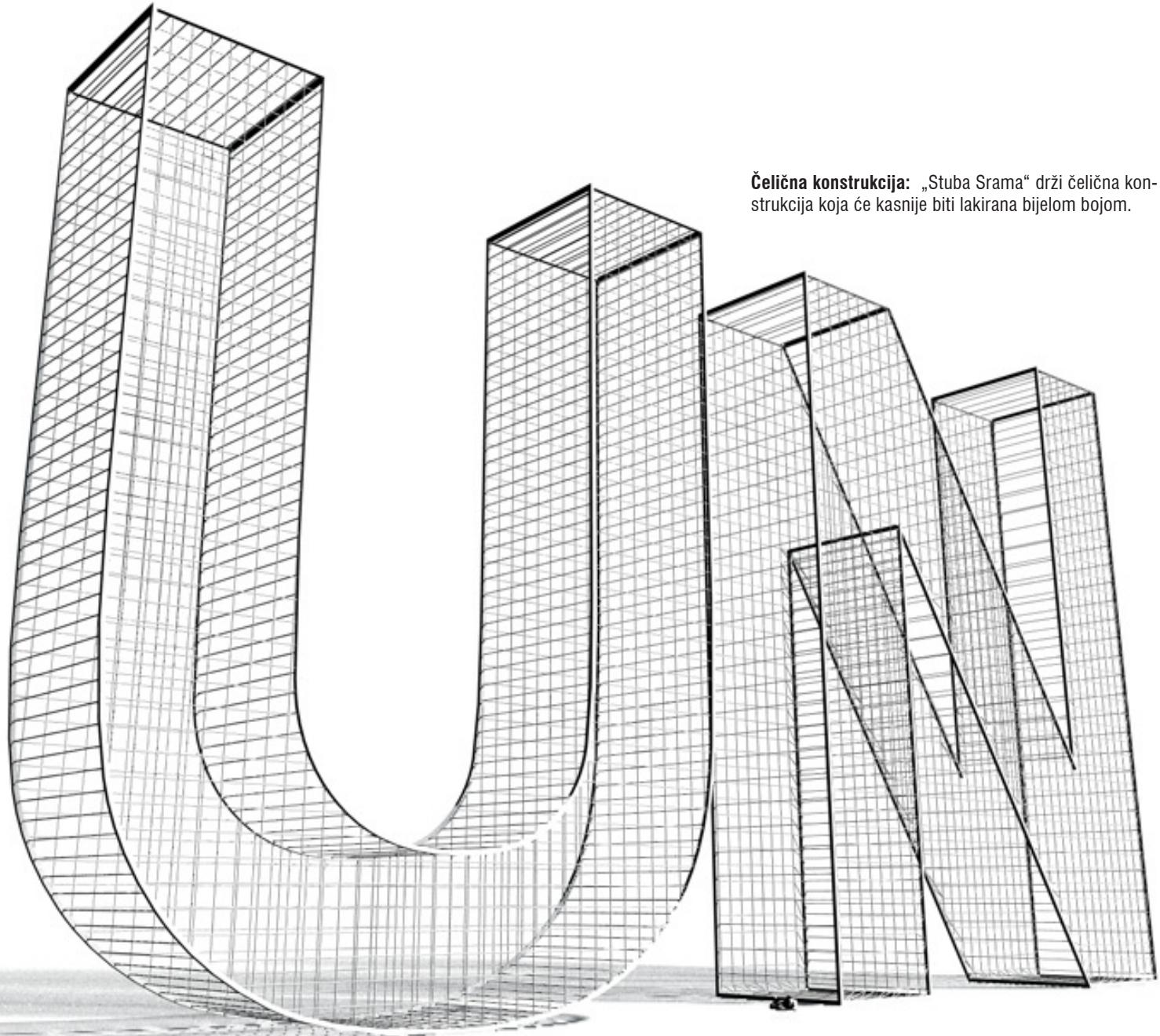
Gremijum odlučuje o:

- [1.] Mjestu na kojem će biti postavljen „Stuba Srama“
- [2.] Listi imena koja trebaju biti posramljena stubom.

2011

02. maj 2011:

Početak izgradnje „Stuba Srama.“

Čelična konstrukcija: „Stuba Srama“ drži čelična konstrukcija koja će kasnije biti lakirana bijelom bojom.

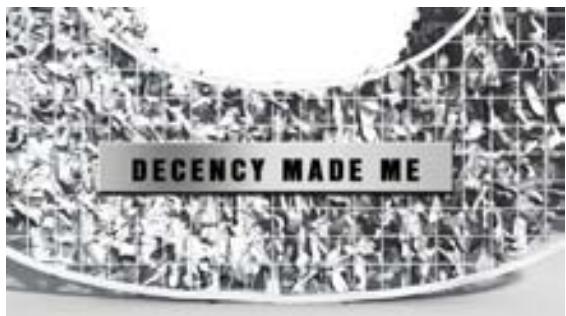
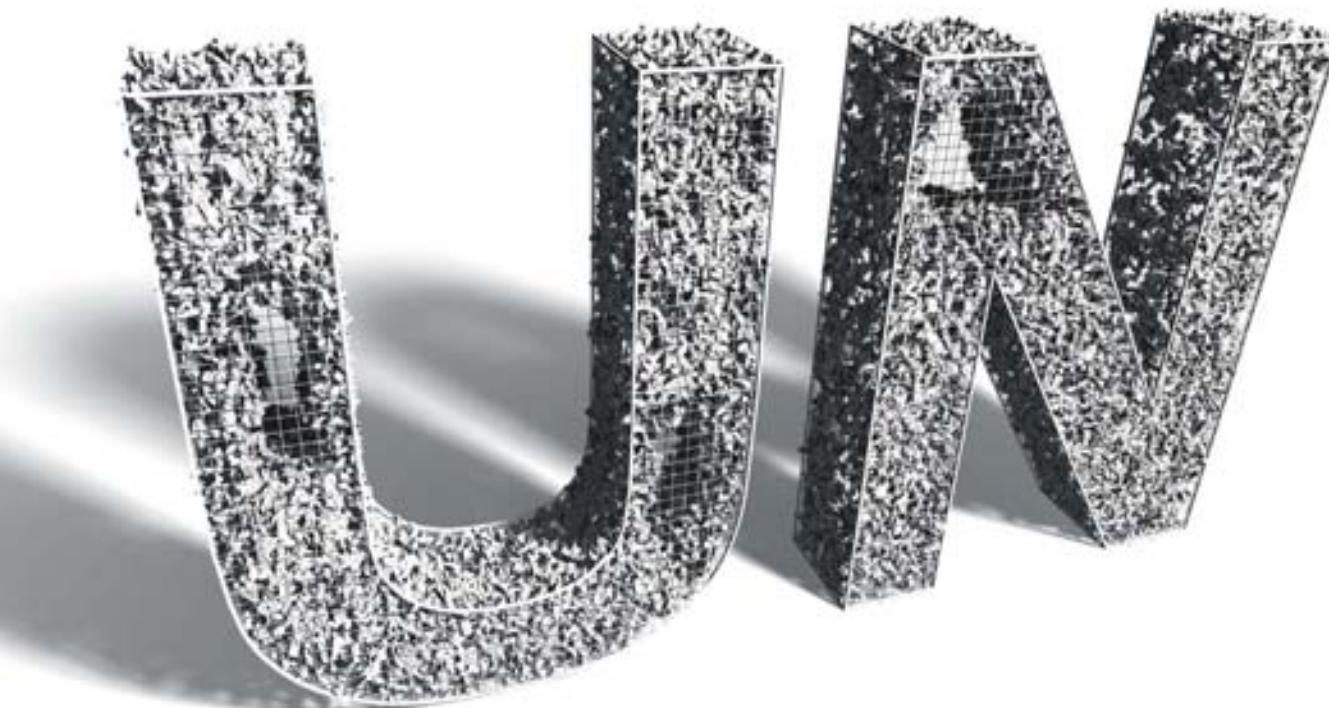

Bijeli beton

16.744 komada obuće će pojedinačno biti uliveni u bijeli beton i tako popuniti čeličnu konstrukciju.

Rupe

U rupama se nalazi autentična obuća pronađena u masovnim grobnicama. Obuća će biti konzervirana u hermetički zatvorenim paketima od pleksiglasa koja metaforično predstavljaju „izgorjele elemente“ kako stvaraju rupe u spomeniku.

Prištajnost

Skulptura služi kao direktni odgovor na nedostatak poštovanja Zapada prema preživjelim žrtvama uprkos 8.372 besramne izdaje u Srebrenici i višestrukim izdajama u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Krivica Zapada

Pitanje načina uvrštavanja imena u skulpturu rješavaju angažvani renomirani bosanski umjetnici.

Okvirni podaci

Apelacijski sud u Hagu je 30. marta 2010. godine odbacio u drugoj instanci žalbu 6.000 osoba preživjelih genocid u Srebrenici. Obrazloženje suda zvuči stravično kao i apsurdno: imunitet i javna svjetska važnost Ujedinjenih Nacija imaju prednost u odnosu na interes Majki Srebrenice. Naime, i prva odluka okružnog suda donešena 10. jula 2008. godine daje prednost pravnom imunitetu Ujedinjenih Nacija u odnosu na Član 6 Evropske konvencije za ljudska prava gdje se Majkama Srebrenice garantuje pravo na sudski proces.

Iako je ovaj skandal već dugo tema diskusije među pravnim stručnjacima, proces i dalje ostaje nezapažen od strane svjetske javnosti. Razlog intervencije Center for Political Beauty je jedna druga činjenica: iako je Generalni sekretar UN-a 1999. godine nazvao Srebrenicu „najvećim sramom u istoriji Ujedinjenih Nacija“, njeni predstavnici nisu smatrali potrebnim da se uopće pojave pred sudom, kako ni prvi puta, tako ni na suđenju drugog stepena.

Ovim činom je pokazano nepoštovanje prema osobama kojima su iste Ujedinjene Nacije 1995. godine trebali pružiti zaštitu da bi ih konačno izdali. Sasvim je očigledno da Ujedinjene Nacije smatraju suvišnim bilo kakvu konfrontaciju sa žrtvama u sudu. Holandske sudije dodatno pružaju podršku UN-u opozivajući se na njihov apsolutni imunitet. Tako upravo iz tog razloga ostaje francuski General Bernard Janvier, koji je 1995. godine sprječio vazdušni napad NATO-a, preživjelim žrtvama pravno nedostupan.

Slučaj Srebrenica će biti tema navedenih institucija sve do 2014. godine, gdje bi trebao preći u ruke Internacionalnom sudu za ljudska prava. Do tada će jedna druga žalba već uveliko stajati na onom mjestu koje budu izabrale Majke Srebrenice: na Stubu Srama.

Sram Svjetske zajednice u Bosni i Hercegovini

Diskusija o krivici Zapada u genocidu Srebrenice obuhvata mnogo više od same vojne statičnosti. Suština svega je u stvari saučesništvo u genocidu: ne samo da su se Ujedinjene Nacije pobrinule da se Bosanke i Bosanci u takozvanoj „zaštićenoj zoni“ razoružaju, da su izazvale humanitarnu katastrofu bez pramca („Srebrenica“ je dugo prije 1995. godine bila označena kao najveći koncentracioni logor u svijetu), da su dale obećanja Ratku Mladiću. Centralni dijelovi žalbe preživjelih žrtava genocida protiv Ujedinjenih Nacija se odnose i na odbijanje vazdušnih napada i zaštite civilnog stanovništva, zatim odvajanje muškaraca od žena u glavnom kampu UN-a u Potočarima, kao i odluka o neizvještavanju o ratnom zločinu.

Koncept

Cilj projekta je napraviti jednu skulpturu koja će kroz svoj raznovrstan karakter (fotografije, video zapisi...), ostvaren pomoću modernih masovnih medija povrijediti Ujedinjene Nacije. Stub Srama treba pri tome ispuniti tri specifikacije. On treba:

1. Odraziti ogroman obim krivice Ujedinjenih Nacija u navedenom genocidu.
2. Prozvatiti, osramiti i efektivno učiniti vidljivim osobe koje su bile uključene u nesprječavanju genocida, zatim same saučesnike genocida ili osobe koje isti negiraju.
3. Simbolizirati prekršeno obećanje zaštite, gigantsku prevaru učinjenu Bosni i Hercegovini, kao i srušen san Zapada, sprječiti genocid („Nikada više genocid!“).

„Srebrenica je bila kolaps naših humanističkih zahtjeva.“

Intervju sa Filipom Ruh (Philipp Ruch), inicijatorom Stuba Srama.

Već neko vrijeme se angažujete za Bosnu i Hercegovinu. Na koji način Vam je ova zemlja skrenula pažnju?

Moj najbolji prijatelj je u svojoj trinaestoj godini napustio opkoljeno Sarajevo. Ali šta se u Bosni doista dogodilo, saznao sam tek na fakultetu. Sve ono što čovjek može osjećati, cijela panorama ljudskih osjećanja je prešla preko Bosne. Počevši od užasne prevare preko kosmičke napuštenosti pa sve do epizoda radikalne ljudskosti.

Zašto su Njemačka i Evropa trebale tako dugo vremena da bi priznale genocid, da bi to i na kraju opet uradile nevoljno?

Nisam siguran da li to ima neke veze sa ambicijama. Njemačka je tako zaposlena sama sa sobom, da samo mali broj događaja mogu prodrijeti izvana. Da bi Evropa priznala šta je uradila u Bosni – uradila, ne ne uspjela – mora biti prisiljena. Jedan dio te sile bi trebao biti u Stubu Srama.

Šta Vam se vrtilo po glavi kada ste prvi puta vidjeli slike iz Srebrenice? Ili kada ste prvi puta razgovarali sa Majkama Srebrenice?

Majke Srebrenice podnose sve ono što su doživjele, što im je učinjeno, sa jednim dostojanstvom kome se trebamo diviti. One su veoma dojmljive. Posebno u njihovoј hrabrosti. Veliki broj njih danas trpi neprijateljska raspoloženja i prijetnje. Moje prve slike su bili vojnici UN-a koji stoje neraspoređeni naokolo. U prvom redu nedostatak moralne hrabrosti. Kao da neko upravo prikazuje „Šindlerovu listu“ i želi vidjeti kako vojnici reaguju na novu verziju. Kada smo snimali dokumentarni film o kriznom štabu Ujedinjenih Nacija, otkrili smo video snimke na kojima jedan vojnik uporno ponavlja: „You have to keep the people calm!“ („Morate smiriti ljude!“).

To je poznato. Masovne ekzekucije, smrtni strah hiljada ljudi, svejedno. Najvažnije je da se niko ne buni na putu ka klaonici. Iz tog razloga je i Aušvic (Auschwitz) napravljen kako ga poznajemo, sa tuš kabinama.

Zbog tih slika upravo i griešimo. I sam video snimak o Škorpionima nije u stanju pokazati šta se tačno desilo u Srebrenici: psi, lov na ljudе, planirana ekzekucija, marševi smrti kroz minirane šume, seksualna zlostavljanja, strah i izdaja svijeta.

Zašto Stub Srama tek nakon 15 godina?

6.000 preživjelih žrtava genocida tuže Ujedinjene Nacije a niko u Glavnom Štabu u Njujorku (New York) ni ne pomišlja da se pojavi u sudnici. To nije ispravno. Ako se UN-u ne može suditi pravno, sudićemo mu onda na drugi način. Ujedinjene Nacije su nevjerojatno arogantne prema preživjelim žrtvama. „Stub Srama“ je odgovor na tu aroganciju.

Niko ne bi smio reći: „Nikoga ne interesuje šta UN radi.“ – Nas interesuje. Mi stojimo uz preživjele jer oni ne smiju živjeti u ubjedjenju da nikoga na Zapadu ne interesuje kako se UN odnosi prema njima. To je jedan od razloga zašto će na dnu stuba bit izgravirano:

„decency made me“ („napravila me pristojnost“)

Naš cilj je prikazati Zapadu ono što cijela Bosna već dugo zna: da su Ujedinjene Nacije prokockale svoj ugled.

Može se često primjetiti kako upravo Nijemci sa poštovanjem i općim povjerenjem govore o Ujedinjenim Nacijama.

Šta za Vas znači „Srebrenica?“

Ja pripadam generaciji „kasnodolazećih“, kako je to jednom formulirao Niče (Nietzsche). Srebrenica je bil kolaps naših humanističkih zahtjeva. Poslije Srebrenice niko ne može ozbiljno tvrditi da mu je kao civilizovanom svijetu od interesa spriječiti genocid.

Činjenica da se Srebrenica mogla dogoditi pod modernim uslovima i bez ikakvog otpora u svijetu, za mene je neshvatljiva. Srebrenica se nekoliko sedmica 1995. godine pretvorila u genocidalnu smrtnu zonu iz koje nije bilo moguće izaći živ. I sve to se dogodilo nakon što su Ujedinjene Nacije obećale da će vojno zaštititi ljudе i pri tome ih razoružale. Ljudi u Bosni su vjerovali obećanju Zapada iako je Zapad obećanje nekoliko puta kršio. Teško je pobjeći od lakoće kojom je Zapad po hiljaditi puta prevario Bosnu.

Želite li time reći da nismo ništa naučili od prošlosti?

Permanentno sjećanje na Holokaust (Holocaust) a istovremeni zločini bez svjetske intervencije u Bosni, Ruandi, Darfuru i Kongu dokazuju šta smo bili spremni naučiti od tog Holokausta: nikada više Jevreji.

O svim ostalim narodima se može pregovarati. Nemamo vremena čekati na sljedeći genocid. Pogotovo što se Holokaust od 1995. godine nekoliko puta ponavljao. Što se tiče zločinaca, tu možemo zapaziti evoluciju u znanju: novi genocidi se događaju bez slike, izgovor koji su koristile i Savezničke snage, opravdavajući nedostatak intervencije zbog nacističkih koncentracionih logora. Bašir (Bashir) i ratni diktatori u Kongu se ne moraju bojati savjesti Evrope. Znate li čime su umjesto toga bile absorbitane sve političke snage Njemačke u 2008. i 2009. godini? Jednom fabrikom automobila zvanom „Opel“.

Kofi Annan je pisao 1999. godine: „Srebrenica predstavlja najveću sramotu u istoriji Ujedinjenih Nacija.“ Je li to dovoljno?

Kada bih ja bio Generalni sekretar Ujedinjenih Nacija i kada bi me Majke Srebrenice tužile, bilo bi pristojno da se pojavit u sudnici i bar saslušam tužbu. Tek nakon Srebrenice je jasno da Ujedinjene Nacije kao internacionalni akter pravno stoji iznad svih zakona. One su pravno nedodirljive. Njihovi predstavnici mogu raditi šažele. To je jedan perfektan ogrtač. Annan je naravno tačno znao o čemu govori. On je 1995. godine bio šef DPKO-a, „Ministarstva za odbranu“ Ujedinjenih Nacija. Čak i 1994. godine za vrijeme ne tako nevažnog genocida u Ruandi. Bespomoći plavi šljemovi koje ste mogli vidjeti na ekranima su njihovi vojnici. Nije dovoljno samo priznati sramotu. Ona se mora komunicirati.

Na koji način?

Kod nas ne postoji sensibilnost prema ogromnim katastrofama kao na primjer kao ova što se skriva iza jalove riječi „genocid“. Kofi Annan je kao šef DPKO-a trebao i smio bar baciti vrećice pune farbe na Generalnog sekretara, na članove Vijeća sigurnosti i sve ostale važne evropske političare, kako bi ih bar na taj način probudio.

Bosanski narod je najviše propatio u balkanskom ratu. Ta patnja u stvari nije prestala do danas, 18 godina kasnije (ugovor u Daytonu, vizni režim zbog koga posebno pate mlade generacije). Zbog čega ta barijera Evropske Unije kad su granice svim ostalim zemljama bivše Jugoslavije otvorene?

Način na koji se Evropa i Evropske Unije danas odnose prema Bosankama i Bosancima je najbolji dokaz da nismo shvatili i naučili. Tome treba doći kraj. Radujem se mandatu prvog bosanskog Generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija. Ko može UN bolje reformirati od Bosanaca?

Što se tiče teme Evropa: mi imamo namjeru transformirati sakupljenu obuću u moderan komunikacijski medij. Želimo donijeti vijesti iz Bosne u Evropu u cipelama kako bi dva društva stupila u kontakt i jedno od njih iskusilo ekzistenciju, patnju i istoriju drugog.

Da li će Aksel Hagedorn (Axel Hagedorn) uspjeti sa žalbom protiv UN-a? Da li će mu možda čak inicijativa Vašeg Srebrenica-Projekta otvoriti vrata?

Mislim da saradnici u Ujedinjenim Nacijama itekako znaju i vide napor koji se ulaže kako se Srebrenica ne bi zaboravila nakon 15 godina. Sama skulptura je jedno medijsko oružje.

Što više bola nanese, više poštovanja možemo očekivati od Ujedinjenih Nacija prema Majkama Srebrenice. Mogu zamisliti da će Ujedinjene Nacije na sljedeći proces poslati tim advokata kako bi popravili njihov narušeni imidž. Prevelika angažovanost ali nažalost prekasno.

Intervju vodila Mirella Sidro.

„Stub Srama bi trebao biti simbol krika Majki Srebrenice!“

Intervju sa Axel Hagedorn, advokat 6.000 preživjelih u procesu protiv UN-a.

Šta mislite o izgradnji Stuba Srama?

Borbu za pravdu Majki Srebrenice možemo uporediti sa bitkom Davida protiv Goliatha. Iako mediji sa vremena na vrijeme pišu o Srebrenici, Majkama Srebrenice ipak do sada nije uspjelo pokrenuti svjetsku javnost ka jednom zajedničkom kriku protiv Ujedinjenih Nacija. I tom kriku protiv neizmjerne nepravde i arogancije moći UN-a je potreban simbol. Stub Srama bi upravo trebao postati simbol krika Majki Srebrenice, pogotovo ako taj simbol bude postavljen na nekom javnom mjestu, najbolje u nekom evropskom velegradu.

Koju važnost za međunarodno pravo ima sudski proces protiv UN-a?

Ovaj proces nosi više od genocida. Radi se o pitanju da li je UN uopšte još uvijek vjerodostojan biti zastupnik za ljudska prava. Iako su Ujedinjene Nacije trebale štititi civilno stanovništvo Srebrenice, one to nisu uradile nego su čak bile saučesnici u deportaciji. U sudskom procesu se UN poziva na imunitet, dakle da ni jedan sud nema pravo da mu sudi. Ovim činom su Ujedinjene Nacije jedina organizacija u svijetu koja stoji iznad prava i koja ne podliježe ni jednoj pravnoj kontroli. Tako da je u ovom slučaju nevažan ne samo Član 6 Konvencije o ljudskim pravima, koji upravo svim građanima treba osigurati pristup sudu kako bi bili u stanju tražiti svoja prava. Isto je i sa principom Konvencije o genocidu koji se odnosi na sprečavanje genocida. Ujedinjene Nacije principijelno uživaju imunitet pred nacionalnim sudovima. Nakon 1946. godine su Ujedinjene Nacije bile dužne postaviti drugi adekvatan pravni način. Do danas to nije urađeno. Na taj način Ujedinjene Nacije gaze po osnovnim ljudskim pravima.

Kako Vi ocjenjujete činjenicu da se UN ne pojavljuje pred sudom?

To je skandal. Kofi Annan nije samo nazvao Srebrenicu najvećim sramom u istoriji Ujedinjenih Nacija, on je isto tako često potvrđivao da su Ujedinjene Nacije vezane za ljudska prava. Ako je UN, kao što je napisano u vlastitom izvještaju 1999. godine, priznao ozbiljne greške u Srebrenici a istovremeno se povlači svakoj sudskoj kontroli, onda to samo znači da Ujedinjene Nacije ne zadovoljavaju vlastite moralne zahtjeve.

Kako prihvataju Majke Srebrenice odsutnost advokata UN-a na sudu?

One se osjećaju po drugi puta ostavljene na cijedilu, prevarene. Ujedinjene Nacije su im nekada osiguravale zaštitu a danas se kriju iza imuniteta.

Kako reaguju Majke Srebrenice na odbacivanje tužbe protiv UN-a?

One su od početka računale na to da će nizozemska vlada i UN pokušati sve kako ne bi odgovarali za svoja djela. No Majke Srebrenice su čvrsto odlučile da se bore i spremne su za dugu bitku. One su ubjedjene da će na kraju ipak pobijediti jer do danas nisu izgubile nadu i jer vjeruju da na kraju ipak pobijeđuje pravda.

Šta one očekuju od UN-a?

Ako UN nema namjeru da implodira kao sistem, onda moraju konačno početi razgovore sa Majkama Srebrenice i naći zajedničko rješenje. Gubitak vjerodostojnosti Ujedinjenih Nacija nosi sa sobom mnogo veće posljedice. Ne samo da UN kao organizacija za ljudska prava gubi svoju vrijednost, nego dobija imidž jednog autoriternog organa sa diktatorskim karakterom koji ugnjetava svoje građane. Nadamo se da je UN u stanju prepoznati ovu opasnost i da će što prije ispuniti svoje obaveze. U najmanju ruku kako bi joj se vratio povjerenje.

Foto: Azra Mesic

„Cijeli svijet je tada nijemo posmatrao kako ubijaju našu djecu a nas protjeruju“

Intervju sa Hatidžom Mehmedović, predsjednicom udruženja „Srebreničke majke“ i koordinatoricom ureda Društva za ugrožene narode u Srebrenici.

Šta Njemačka može učiniti za majke Srebrenice?

Majke Srebrenice očekuju podršku i solidarnost njemačkog naroda i njegovih vlasti. Nadamo se da će njemačka država i njen narod podržati naše zahtjeve za utvrđivanje suodgovnosti Ujedinjenih nacija i međunarodne zajednice za genocid u Srebrenici. Cijeli svijet je tada nijemo posmatrao kako ubijaju našu djecu a nas protjeruju. Tako nešto se nikada više ne smije ponoviti. Naša je želja da se stvori svijet u kojem neće biti genocida i ratova. To se može postići jedino ako se iz grešaka budu izvukle pouke i ako za njih bude preuzeta odgovornost.

Šta Vam znači činjenica da Ujedinjene nacije nisu iskazale respekt prema Vama i pojavile se pred sudom? To nije učinio čak ni Generalni sekretar UN-a, iako je njegov prethodnik utvrdio da Srebrenica predstavlja najveću sramotu u historiji ove organizacije?

Za nas predstavlja razočarenje to što i pored UN-ovog izvještaja o Srebrenici i jasnog iskaza Kofi Annana do sada niko iz Ujedinjenih nacija nije preuzeo odgovornost za genocid u Srebrenici i nije se čak ni pojavio pred sudom u Den Hague. Za nas je to bio znak da oni ne žele iskazati poštovanje prema žrtvama. Sama izjava i izvinjenje bez konzekvencija kao što je bila ona iz 1999. godine ne može nas zadovoljiti. Poslije riječi moraju slijediti djela. Ujedinjene nacije su suodgovorne za najveći zločin u Evropi poslije Drugog svjetskog rata i odgovorne osobe iz ove organizacije moraju biti jasno imenovane i sankcionirane.

Šta za Vas predstavljaju Ujedinjene nacije i kakav je Vaš odnos prema ovoj organizaciji danas?

Ujedinjene nacije su nas izdale i razočarale. Vjerovali smo im kada su nam obećale da će nas zaštititi. Osjećali smo sigurnost i imali povjerenje u njihove riječi. Danas to znamo bolje i s pravom gajimo nepovjerenje prema Ujedinjenim nacijama. Zaštićena zona UN-a Srebrenica postala je grobnica naše djece.

Da li Stub srama može nešto promijeniti u tom odnosu?

Da, jer bi to bio jasan znak. Bila bi to opomena svijetu da su stanovnici Srebrenice mogli biti spašeni da je za to bilo volje. Nadamo se da će jednom kada Stub srama bude postavljen i kada na njemu budu ispisana imena svih odgovornih, doći do promjene svijesti unutar Ujedinjenih nacija, da će uvidjeti svoju suodgovornost i iz toga izvući zaključke.

Može li Stub srama povrijediti Ujedinjene nacije?

Naša motivacija i naši naporci za izgradnju Stub-a srama nisu kako bi povrijedili Ujedinjene nacije već kako bi ih potakli da postanu bolji i efektivniji jer zato i postoje. Ukoliko je potrebno da ih povrijedimo kako bi ih probudili, onda se nadamo da ćemo to i postići.

Kakvu poruku treba da nosi Stub srama?

Glavna poruka koju želimo prenijeti svjetskoj javnosti je da se sudbina Srebrenice nikada i nigdje ne smije ponoviti. Nažalost, još uvijek širom svijeta vidimo toliko puno ratova i toliko puno masakara i zločina, i opet Ujedinjene nacije okljevaju s intervencijom. Ne postoje ni efektivne mјere za prevenciju takvih zločina.

Koja je Vaša želja za budućnost Srebrenice?

Naša je želja da žrtvama vratimo dostojanstvo. Počinjeni zločini i odgovorni moraju biti kažnjeni za svoja nedjela. Živimo za dan kada ćemo to doživjeti. Moja osobna budućnost u Srebrenici može biti samo mezarje u Potočarima gdje će, kako se nadam, jednog dana biti ukopani i moja djeca i muž, ali ja želim u Srebrenici i cijeloj BiH opet vidjeti nasmijana i sretna lica. Želim da među ljudima ponovo vrlada povjerenje, da mladi ljudi opet imaju planove za budućnost i da mogu istinski živjeti. Iako ja nikada više neću vidjeti nasmijana lica moje djece, iako za njih nema planova za budućnost i ja ne mogu doživjeti sretnu starost s njima, ipak želim da to bude omogućeno drugoj djeci i mladim ljudima.

Hatidža Mehmedović je u julu 1995. godine izgubila oba sina i muža, kao i brojne druge muške srodnike. U Srebrenicu se vratila 2003. godine i tamo živi u svojoj još ujijek nepotpuno obnovljenoj kući. Pored ureda Društva za ugrožene narode u Srebrenici ona vodi i udruženje „Srebreničke majke“ koje okuplja majke i žene koje su se vratile u Srebrenicu. U novembru 2007. godine u jednoj grobnici kod Zvornika pronađen je dio kostiju njenog muža, a u drugoj grobnici i skelet jednog od njenih sinova. Međutim, ni jednog od njih ona do sada nije mogla ukopati: Identitet pronađenog sina se ne može utvrditi sve dok se ne pronađe i drugi sin. Kako bi ih konačno sve mogla ukopati, ona mora čekati da budu pronađeni i drugi sin kao i još posmrtnih ostataka muža. Hatidža je sada svoj život posvetila pomoći drugima. Njen moto je: Mrtve ne možemo spasiti, ali možemo pomoći preživjelima.

Foto: Azra Mesic

„Nadaju da ćemo mi - svjedoci zločina - svi nekada umrijeti i da neće biti nikoga ko bi ih podsjećao na njihovu odgovornost i na svjetsku sramotu koju su prouzročili“

Intervju sa Fazilom Efendić, povratnicom u Srebrenicu i prodavačicom u cvjećari preko puta mezarja u Potočarima

Šta Njemačka može učiniti za majke Srebrenice?

Njemačka kao uticajna i velika zemlja u mogućnosti je da pomogne preživjelim žrtvama genocida – majkama Srebrenice. I Njemačka je u vrijeme kada su počinjeni zločini bila samo nijemi posmatrač tako da sada ima obavezu da danas jasno stane iza žrtava i podrži njihove zahtjeve.

Šta Vam znači činjenica da Ujedinjene nacije nisu iskazale respekt prema Vama i pojavile se pred sudom? To nije učinio čak ni Generalni sekretar UN-a, iako je njegov prethodnik utvrdio da Srebrenica predstavlja najveću sramotu u historiji ove organizacije?

Za mene je to znak da se srame jer su svjesni toga šta je bila posljedica njihovog nedjelovanja. Mislim i da se nadaju da ćemo mi – svjedoci zločina – svi nekada umrijeti i da neće biti nikoga ko bi ih podsjećao na njihovu odgovornost i na svjetsku sramotu koju su prouzročili. Prepustili su nas dželatima kao što se životinje prepustaju koljačima i nisu se obazirali na to da smo i mi imali naše nade, naše planove i pravo na život. Time što se ne pojavljuju pred sudom oni jasno pokazuju da nisu spremni da se suoče s istinom.

Šta za Vas predstavljaju Ujedinjene nacije i kakav je Vaš odnos prema ovoj organizaciji danas?

Nakon velikog razočarenja i strašne izdaje koje smo doživjeli od Ujedinjenih nacija, one su za mene danas bezvrijedne. Postavili su se kao posmatrači i nisu ispunili obećanje koje su nam dali. U stvarnosti su se pokazali kao birokrati koju za svoj rad iz uredskih stolova bivaju visoko plaćeni, a dokazali su da ne predstavljaju ono što bi trebali.

Da li Stub srama može nešto promijeniti na tom odnosu?

Mislim da mi imamo obavezu da svoj život posvetimo širenju istine. Samo tako možemo ukazivati na greške i zahtijevati njihovo ispravljanje. Moj sin i muž nisu među živima zbog grešaka i nedjelovanja Ujedinjenih nacija, ali mi moramo pokušati da pomognemo barem drugima time što ćemo stalno opominjati Ujedinjene nacije da rade svoj posao.

Može li Stub srama povrijediti Ujedinjene nacije?

Naša je želja da odgovorni budu imenovani javno i jasno kako bi cijeli svijet prepoznao da su odgovorni za našu patnju. Mi to ne činimo iz osvete već kako bi pomogli drugim ljudima i sprječili da se naša sudbina ponovi.

Kakvu poruku treba da nosi Stub srama?

Stub srama treba da izrazi našu poruku da su u Srebrenici ljudski životi mogli biti spašeni i da se u budućnosti mora efektivnije i konkretnije raditi kako se takve stvari više ne bi ponovile. Želimo podsjetiti svjetsku javnost da se tada nešto moglo učiniti, da nam je to čak i bilo obećano ali da je to obećanje jednostavno prekršeno. Stub srama treba simbolizirati da neodržavanje takvih obećanja jedne tako velike svjetske organizacije kakve su Ujedinjene nacije ne smije ostati nekažnjeno.

Koja je Vaša želja za budućnost Srebrenice

Moja želja je privredna obnova Srebrenice i povratak mladih koji ovdje trebaju imati perspektivan život. U isto vrijeme patnja koju smo doživjeli ne smije biti zaboravljena. Istina ne smije biti stavljena pod tepih. To smo dužni našim sinovima, muževima i rođacima i ne smijemo dozvoliti da ovaj strašni zločin padne u zaborav.

Fazila Efendić se u Srebrenicu vratila 2002.godine. Tamo živi potpuno sama u svojoj kući u Potočarima kod Srebrenice. U julu 1995.godine ubijeni su njen maloljetni sin Fejzo i njen muž Hamdo. Posmrtnе ostatke muža ukopala je na prvoj dženazi u Potočarima 31.marta 2003.godine. Njegovi posmrtni ostaci bez lobanje pronađeni su još 1999.godine. Kada je lobanja pronađena 2005.godine u drugoj masovnoj grobnici, njegov mezar su morali ponovo otvoriti i dodati lobanju. To je za Fazilu prouzročilo dodatnu traumu. Sina još uvijek ne može pokopati. Do sada je ekshumirano samo nekoliko njegovih kostiju tako da, kako bi ga konačno ukopala, Fazila mora čekati da bude pronađeno još kostiju u drugim masovnim grobnicama. Fazila, iako visokoobrazovana, danas radi u cvjećarnici preko puta mezarja u Potočarima. Ali ona se ne žali. Taj posao i rad odvraćaju joj pažnju i daju utjehu. Svojim cvijećem ona pomaže porodicama žrtava da ukrase mezarje svojih srodnika.

„Pokušao sam da tužim Ujedinjene Nacije ali moj advokat do danas nije mogao pronaći legalni sud gdje bi to suđenje moglo da se ralizuje.“

Intervju sa Hasantom Nuhanovic, radio je kao prevodilac za UN 1995

Radeći kao prevodilac za UN, bili ste svjedok djela, neaktivnosti i saučesništvo u zločinu ove organizacije. Kako su se ponašali prema Vama?

Kada sam počeo javno pričati o UN-u i njegovo besramnoj ulozi u Srebrenici imao sam mnogo problema sa njihovom administracijom. Nekoliko puta su mi prijetili da će me otpustiti ako nastavim javno pričati o događajima – rekli su mi da sam nelojalan prema mom poslodavcu, UN-u. To vrijeme dok su mi konstantno prijetili da će mi ukinuti ugovor je za mene bilo veoma teško.

Ja mislim da Ujedinjene Nacije nisu ni namjeravale napisati izvještaj o Srebrenici. Tek nakon jakog lobija i javne kampanje koju sam uradio uz pomoć nekoliko pojedinaca kao što je na primjer gospođa Bianca Jagger, konačno smo uspjeli stvoriti dovoljno pritiska na UN tako da su na kraju ipak objavili izvještaj o Srebrenici u jesen 1999. godine – više od četiri godine nakon događaja. Ipak sam u svojoj knjizi u kojoj sam uradio jednu detaljniju analizu izvještaja UN-a, najvećim dijelom pokušao zaštititi interes UN-a kao organizacije, pojedinaca koju su u to vrijeme radili za UN, kao i ostale osobe vezane za tadašnja zbivanja.

Da li se UN nakon svega ikada izvinila?

Ujedinjene Nacije mi se nikada nisu izvinile. Niko od zvaničnika UN-a mi se nikada nije obratio na ovu temu. U ime Organizacionog odbora za komemoraciju 11. jula pisao sam pismo Generalnom

sekretaru UN-a – svake godine. Tražili smo da zastava UN-a ispred glavne zgrade UN-a u Njujorku na taj dan bude na pola koplja. Nikada nismo dobili niti jedan odgovor.

Ujedinjene Nacije se nisu ni namjeravale izviniti sve do izvještaja o Srebrenici. Ipak, informacije u tom izvještaju se ne podudaraju sa stvarnošću koja se odvijala u julu 1995. godine – posebno kad je riječ od zbivanjima u i oko holandskog bataljona UN-a smještenog u Potočarima.

Daču Vam jedan primjer. Izvještaj ima ukupno 155 stranica. Situacija u Potočarima je predstavljena na samo pola stranice. U stvari, saučesništvo UN-a u protjerivanju bošnjačkih izbjeglica koje su u to vrijeme bile u bazi je sasvim izostavljeno.

Sada kada treba biti postavljen Stub Srama, kakav uticaj bi mogao imati ovaj spomenik? Na koji način bi mogao uticati na odnose između Majki Srebrenice i UN-a?

Još od samog početka sam insistirao na tome da se ponovo rekonstruiraju određena zbivanja i određeni predmeti koji su se nalazili u Potočarima jula 1995. godine, kao recimo trake koje je holandski bataljon koristio kako bi protjerao izbjeglice iz kampa, zatim zastava UN-a i Kraljevine Holandije koje su se viorile na najvišoj zgradi u bazi. Tako da bi Stub Srama, u onom obliku koji mi je predstavljen, doista rekonstruirao sliku UN-a za vrijeme njihove prisutnosti i njihovu ulogu u kritičnim momentima u Potočarima.

Pokušali ste tužiti Ujedinjene Nacije neovisno o slučaju Hagedorn. Šta tačno sadrži Vaša tužba?

Da, pokušao sam da tužim Ujedinjene Nacije ali moj advokat do danas nije mogao pronaći legalni sud gdje bi to suđenje moglo da se ralizuje. U svakom slučaju sam uspio podnijeti tužbu protiv države Holandije i sve tačke koje sam naveo u tužbi protiv holanskog bataljona su manje više identične sa tužbom koju bi uputio protiv UN-a. Nazvao bih je saučesništvom u ratnom zločinu koji se kvalificira kao genocid, kako od strane ICTY tako i od ICJ. Moj advokat, Liesbeth Zegveld, odlučio je da državu Holandiju tužim zbog velike nepažnje.

CENTER FOR
POLITICAL BEAUTY

Ambasada Bosne i Hercegovine
Berlin SR Njemačka

INSTITUTE FOR THE RESEARCH OF GENOCIDE
CANADA

Center for Political Beauty (CPB)

Contact Press
Merima Spahić
e-mail: press@pillarofshame.eu
tel. +387- 61 738 818
tel. +49- 176 200 45 009
www.pillarofshame.eu
www.stubrsrama.ba

Project Supervisor
Philipp Ruch
Dunckerstr. 59b
10437 Berlin
tel. +49- 176 200 45 009
e-mail: contact@politicalbeauty.de
Mensud Bjelošević
mensud@politicalbeauty.de
www.politicalbeauty.de

Project Coordinator
Balkan Marketing
Agency for Ethnodialog
Edina Matošević
Marschnerstr. 17
81245 München
mobil +49- 176 6666 79 38
tel. +49- 89 92 58 63 24
e-mail: info@balkanmarketing.com
www.balkanmarketing.com

Society for Threatened Peoples (GfbV)
Section in Bosnia-Herzegovina
Trampina 4 / IV, 71000 Sarajevo
tel. 00387 33 213 707
fax 00387 33 213 709
e-mail: gfbv_sa@bih.net.ba
www.gfbv.ba

Design & Artwork
PRINTMEDIAS Agentur für Werbeplanung
Enes Besic
3D-Artist Daniel Weik
Schillerstraße 46
42651 Solingen
tel. +49 - 212 223 73 73
e-mail: info@printmedias.de
www.printmedias.de